

Gỗ lũa, sự bền bỉ vĩnh hằng

Gỗ lũa là hiện thân của sự trường tồn, của cái đẹp trường chừng không bao giờ mất...

Rừng Việt Nam phong phú các loài hoa, cỏ và hàng vạn các loài cây. Vẻ đẹp của rừng nằm trong cái hoang sơ và bí ẩn của những hàng cây, tán lá. Trường chừng không có gì tồn tại mãi với thời gian, với sự bền bỉ vĩnh hằng. Nhưng cái tàn phai lại có một vẻ đẹp riêng khó trộn lẫn. Nó dường như là sự bắt đầu một cái gì mới, thao thức đến vô tận. Nước chảy đá mòn, cây cũng bị mòn theo thời gian. Có một vết thương ở thân cây, lâu ngày, vết thương trở thành sẹo gỗ. Cứ nhìn vào vết

thương là biết được tuổi cây. Đó cũng là vết luống đầu tiên trên thân cây, và có thể từ đó hình thành nên những nét lồi, nét lõm mà ngày nay người ta quen gọi là gỗ lũa.

Gỗ lũa được hình thành từ những loài cây có lõi cứng, trải qua bao sự bào mòn của mưa nắng. Tạo hóa để lại trên thân và gốc cây những dáng vẻ kỳ diệu mà không bàn tay và trí tưởng tượng nào có thể làm ra nổi. Vẻ đẹp của nó thật kỳ lạ, đó là vẻ đẹp của trời cho, là sự bay bổng kỳ thú. Từ những con lũa, người ta nghe thấy tiếng gọi của rừng, tiếng xào xạc của vòm lá và cảm nhận sâu sắc dấu ấn thời gian trên mặt gỗ.

Mọi cái sẽ qua đi, con người rồi sẽ trở về với cát bụi. Nhưng gỗ lũa lại bền bỉ mãi với thời gian, bởi gỗ lũa là cái cốt lõi quý nhất của cây. Cái cây khi chết tự nhiên hay do nước cuốn mưa trôi, phần cành lá, vỏ, nhựa, thậm chí phần lớn thân thể nó đã hòa vào cát bụi. Phần gốc sẽ bị chôn vùi dưới lòng đất, dưới đáy sông hàng trăm, thậm chí hàng nghìn năm vẫn tồn tại.

Bước ra từ thế giới của thiên nhiên hoang dã, gỗ lũa lại nhập vào cuộc sống tinh thần của con người. Lũa trường tồn hơn nhiều đời gỗ thường và với sự bảo vệ của con người, nó có thể truyền đời, làm sống dậy những thời khắc thiêng liêng của cuộc đời.

Vẻ đẹp trường tồn của lũa đặc biệt sống động và tươi thắm khi sánh với hoa. Hoa là vẻ đẹp mong manh, lũa là mảnh vỡ triết luận cổ kính của rừng. Chỉ cần một chút chú ý là ta có thể thấy được sự huyền diệu, rung động, thì thầm, thồn thừo dường như đều có trong lũa. Một cuộc sống âm thầm, gọi cảm trong các nhánh khô gãy guộc, chằng chịt trên khuôn mặt của lũa. Khám phá ra vẻ đẹp của lũa là khám phá ra cả một thế giới bí ẩn của thiên nhiên.

Ông Chu Văn Hồng, một người chơi lũa có tiếng ở Hà Nội, đã kể cho chúng tôi nghe về cái thời "ngộ lũa xa xưa của mình. "Từ khi còn nhỏ, tôi thường theo cha ông và người làng ra sông Hồng vớt củi rêu (củi trôi nổi) khi mùa nước lên. Trong đồng củi ấy, các cụ già ngồi ngắm nghía và chọn ra những gốc cây, gốc tre, những hình thù kỳ dị cất vào góc nhà hay treo lên gác bếp. Khi rồi rãi, bên ấm trà, họ cùng nhau bàn luận, suy tư, dùng cưa, đục thêm bớt chi tiết rồi đặt tên cho nó. Từ đó, những cái tên gỗ lũa đã quen thuộc với tuổi thơ tôi như: Thạch Sanh chém măng xà, Thánh Gióng đánh giặc, Thánh Gióng về trời, Sơn Tinh Thủy Tinh, Đại bàng tung cánh...

Có thể nói, gỗ lũa nghệ thuật có nét tương đồng với điêu khắc, tạc tượng, song nó phong phú, đa dạng hơn nhiều. Ông Hồng cho rằng, gỗ lũa nghệ thuật trước hết là một môn nghệ thuật tổng hợp. Dựa trên những hình dạng, đường nét tự nhiên của cành cây, gốc cây, người nghệ nhân phải có tay nghề thợ mộc, sau đó là óc thẩm mỹ và mắt nhìn của người điêu khắc, thêm bớt chi tiết cho tác phẩm sinh động, có hồn. Có được sự điều chỉnh của bàn tay con người, gỗ lũa có cuộc đời thứ hai bền chắc và có ý nghĩa hơn, bởi lẽ, nó mang nặng sự gửi gắm tình cảm, hoài niệm, trí tưởng tượng và tình yêu bền vững. Điều kỳ lạ là chính những thân gỗ đã khô đi vì thời gian, những thớ gỗ chết lịm lại cảm nhận được nhiều nhất sự thay đổi của thời tiết, lúc hanh hao hay ẩm ướt tạo nên cái nhịp thở lặng lẽ làm đẹp thêm vẻ kiêu xa hay đài các cho các thớ cây.

Vẻ đẹp của lũa không bao giờ lặp lại. Hình thù của nó độc nhất vô nhị. Có một đồ lũa này không thể đi tìm thấy cái thứ hai giống thế. Nét độc đáo không có phiên bản ấy làm cho nó thấm đẫm chất nghệ thuật. Thiên nhiên tạo ra gỗ lũa là thổi vào nó một cuộc sống dài lâu, bất tận.

Ngoài thiên nhiên, lũa chỉ là những đồ bỏ, vương vãi, vật vớ giấu kín mình sau cái nhìn bạc đãi của người đời. Trở thành vật trang trí trong nhà, lũa là đại diện cho rừng, cho cái uy nghi, bề thế, cho vẻ thâm trầm của lá, của cây. Nhiều người thích lũa vì tìm thấy ở lũa những nét nhân văn, tìm thấy cả sự an ủi và sức gọi vô biên.

Thật khó hình dung vinh quang của một đời cây, một tuổi đá nhưng những vẻ đẹp thiên nhiên tạo ra luôn khiến ta

thêm bất ngờ và yêu quý. Trong không gian hài hòa của thiên nhiên, gỗ, hoa, đá, nước luôn quấn quýt bên nhau tạo nên sự sống. Có đá, có nước, cây được tôn lên vẻ xanh tươi, khỏe khoắn. Nhờ đá, nhờ nước, cây tạo nên những nét lũa huyền bí lưu lại đến ngàn đời.